

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΡΟΑΙΡΕΣΕΩΣ ΕΠΙ ΜΕΤΟΧΩΝ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ (STOCK OPTIONS)

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΤΣΑΤΗΡΗ

Νομικού Συμβούλου ΕΕΤ

1. ΓΕΝΙΚΑ

Το δικαίωμα προαίρεσεως επί μετοχών, που παρέχεται με διανομή μετοχών στους εργαζόμενους, υπό όρους, έχει ως αντικείμενο την προσδοκία είσπραξης ενός μη επακριβώς προσδιορισμένου μελλοντικού οφέλους από τα ενδεχόμενα μελλοντικά κέρδη και συγκεκριμένα τη θετική διαφορά μεταξύ τιμής κτήσης και τιμής πώλησης των μετοχών της επιχείρησης.

Με την εισαγωγή του θεσμού αυτού η επιχείρηση ζητά από τον εργαζόμενο τη θετική και παραγωγική συμπεριφορά του στην κερδοφορία της επιχείρησης, ενώ παράλληλα με τη σχέση εργασίας του, ο εργαζόμενος αποκτά και σχέση επενδυτή προς την επιχείρηση. Είναι σαφές στις χώρες όπου από χρόνια λειτουργεί ο θεσμός των Stock options και έχουν ολοκληρωμένο νομοθετικό πλαίσιο (ΗΠΑ, Μεγάλη Βρετανία, Γαλλία, Γερμανία), ότι η είσπραξη της παρα-

πάνω ενδεχόμενης θετικής διαφοράς κτήσης-πώλησης μετοχών, καθώς και η είσπραξη μερισμάτων, δεν θεωρούνται αμοιβή εργασίας ούτε μπορούν να αποτελέσουν για οποιονδήποτε λόγο υποκατάστατο αμοιβής εργασίας.

2. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο θεσμός στο ελληνικό δίκαιο δεν έχει πλήρως αναπτυχθεί, ούτε έχει γίνει σοβαρή προσπάθεια κωδικοποίησης όλων των παραμέτρων που αφορούν στο θέμα. Συγκεκριμένα, ο θεσμός χρήζει εξέτασης τουλάχιστον από την πλευρά του δικαίου των Ανωνύμων Εταιρειών, του φορολογικού δικαίου, του κοινωνικο-ασφαλιστικού-εργατικού δικαίου και του δικαίου της χρηματαγοράς. Βασικά ερωτήματα για τα οποία άμεσα πρέπει να γίνει σχετική ρύθμιση είναι:

α) Ποια η φορολόγηση του προϊόντος υπεραξίας από τη διαφορά στην τιμή κτήσης-πώλησης των με-

τοχών, όταν ο εργαζόμενος ασκήσει το δικαίωμα προαίρεσεως επί των μετοχών που του παραχωρήθηκαν; Η ωφέλεια που προκύπτει θα φορολογηθεί ως εισόδημα ή ως αυτοτελής πηγή; Να σημειωθεί ότι επικράτησε και η άποψη, ότι η διαφορά αυτή υπόκειται σε φόρο δωρεάς σύμφωνα με εγκύκλιο του Υπ. Οικονομικών υπ' αριθμ. 1055758/283/Α0013 ΠΟΛ. 1237 της 26.11.1999, που έκανε δεκτή την υπ' αριθμ. 330/99 γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

β) Αν χαρακτηριστεί εισόδημα η περιουσιακή ωφέλεια από τη διαφορά κτήσης-πώλησης των μετοχών, θα υπόκειται σε ασφαλιστικές κρατήσεις;

γ) Θα εκπίπτει φορολογικά ως γενικό έξοδο και δαπάνη παραγωγικού χαρακτήρα η σχετική δαπάνη της εταιρείας, αν αυτή επιλέξει την αγορά μετοχών και τη διανομή τους στους εργαζόμενους;

3. ΤΟ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΘΕΣΤΩΣ

Με βάση το ισχύον στη χώρα μας νομοθετικό καθεστώς, η διανομή μετοχών στο προσωπικό Ανωνύμου Εταιρείας μπορεί να γίνει με:

A) Εφάπαξ παροχή ή/και

B) Παροχή με δικαίωμα προαίρεσης (stock options plan).

Και οι δύο παραπάνω δυνατότητες επιτυγχάνονται με δύο τρόπους:

➤ Αύξηση μετοχικού κεφαλαίου

➤ Αγορά ιδίων μετοχών από το ΧΑΑ.

Συνοπτικά, οι ανωτέρω δυνατότητες έχουν ως εξής:

A) ΕΦΑΠΑΞ ΠΑΡΟΧΗ

α) Αύξηση μετοχικού κεφαλαίου:

➤ με παραχώρηση του δικαιώματος προτίμησης των παλαιών μετόχων στους εργαζόμενους (διαδικασία ΚΝ 2190/20). Στην περίπτωση αυτή η μόνη παρενέργεια μπορεί να προέλθει από μέτοχο της μειοψηφίας που θα θεωρήσει ότι αδικείται. Σε περίπτωση ομοφωνίας δεν γεννάται ζήτημα.

➤ με κεφαλαιοποίηση μη διατεθέντων κερδών (Π.Δ. 30/1988)

Η κεφαλαιοποίηση των μη διατεθέντων κερδών δεν δύναται να υπερβαίνει ποσοστό 20% αυτών. Οι νέες μετοχές είναι ονομαστικές και επί μία τριετία μεταβιβάζονται μόνον με έγκριση της ΓΣ. Μετά την τριε-

τία καθίστανται ανώνυμες. Η δέσμευση αυτής της τριετίας θεωρείται αντικίνητρο.

➤ με συμμετοχή των παλαιών μετόχων και διανομή των νέων μετοχών στο προσωπικό (ΠΔ 30/1988).

β) Αγορά ιδίων μετοχών από το ΧΑΑ και διανομή τους στο προσωπικό (άρθρο 16 ΚΝ 2190/1920 σε συνδυασμό με το ΠΔ 30/1988).

B) ΠΑΡΟΧΗ ΜΕ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΡΟΑΙΡΕΣΕΩΣ (STOCK OPTIONS)

Το ελληνικό νομοθετικό καθεστώς γνωρίζει δύο τρόπους παροχής Stock Options στους εργαζόμενους:

α) Αγορά ιδίων μετοχών και Stock options σύμφωνα με το ΠΔ 30/1988

Με βάση τη διαδικασία του ανωτέρω ΠΔ, η παροχή δικαιώματος προαίρεσης υλοποιείται με την αγορά ιδίων μετοχών από το ΧΑΑ. Στην περίπτωση αυτή το δικαίωμα πρέπει να ασκηθεί μέσα σε μία πενταετία από την ημερομηνία που έγινε η Γενική Συνέλευση που αποφασίζει τη χορήγησή του.

Κατά το χρόνο άσκησης από τον εργαζόμενο του δικαιώματος προαίρεσης, η θετική διαφορά της τιμής κτήσης από τη χρηματιστηριακή αξία θεωρείται φορολογητέο εισόδημα εκ μισθωτών υπηρεσιών. Αν ο ασκών το δικαίωμα είναι Σύμβουλος, το θετικό παραπάνω προϊόν φορολογείται με συντελεστή 35%. Εξ άλλου η διαφορά αυτή έχει θεωρηθεί ότι συνι-

στά αποδοχές και υπάγεται έτσι σε ασφαλιστικές εισφορές.

(Σημείωση: Για το Π.Δ. 30/1998 και για το προϊσχύσαν καθεστώς γενικότερα, βλ. Γ. ΤΣΑΤΗΡΗ, *Η συμμετοχή των εργαζομένων στην ΑΕ, στο Δίκαιο της Α.Ε., Τ II, 1991, σ. 623 επ.*).

β) Αύξηση μετοχικού κεφαλαίου και Stock Options σύμφωνα με τη νέα διάταξη του Ν. 2741/1999, ήδη άρθρο 13 παρ. 9 του Κ.Ν. 2.190/20:

i) Με τη νέα διάταξη παρέχεται η δυνατότητα χορηγήσεως του δικαιώματος προαίρεσης επί μετοχών στους εργαζόμενους της εταιρείας. Οι μετοχές αυτές θα προέλθουν **αποκλειστικά και μόνον από αύξηση του μετοχικού της κεφαλαίου** και μπορεί να εφαρμοστεί και σε μη εισηγμένες εταιρείες.

Προϋποθέσεις για τη χορήγηση δικαιώματος αγοράς μετοχών:

➤ Απόφαση της Γενικής Συνελεύσεως που λαμβάνεται με αυξημένη απαρτία και πλειοψηφία.

Για το λόγο αυτό το Διοικητικό Συμβούλιο, που προτείνει τα θέματα της Γενικής Συνελεύσεως, πρέπει να περιλάβει και σχετικό θέμα για τη χορήγηση δικαιωμάτων προαίρεσεως επί μετοχών στους εργαζόμενους.

➤ Η απόφαση πρέπει να ορίζει:

- τον ανώτατο αριθμό μετοχών που μπορούν να εκδοθούν και ο οποίος δεν πρέπει να υπερβαίνει το 1/10 των υφιστάμενων μετοχών,

- την τιμή διαθέσεως αυτών,
- τους όρους διαθέσεως των μετοχών στους εργαζόμενους και

- τους εργαζομένους που αφορά το δικαίωμα. Στο σημείο αυτό να σημειωθεί ότι η διάταξη είναι αδόκιμη, καθόσον με γενικό τρόπο ορίζει ότι δικαιούμενα πρόσωπα είναι “ο Πρόεδρος, τα μέλη του ΔΣ, ο Διευθύνων Σύμβουλος και όλο το προσωπικό της εταιρείας”. Δίδεται δηλαδή η εντύπωση ότι stock options αν χορηγηθούν, πρέπει να δοθούν σε όλα τα ανωτέρω πρόσωπα και όχι σε κατηγορίες εργαζομένων. Η επικράτηση τέτοιας ερμηνείας είναι ξένη με το σκοπό του θεσμού. Η ευέλκκη αντιμετώπιση, ήτοι είτε σε όλο το προσωπικό είτε σε κατηγορίες αυτού κατά περίπτωση, είναι η κρατούσα στη διεθνή πρακτική αντίστοιχων θεσμών. Εξ άλλου η διάταξη είναι και ελλιπής, γιατί αντίστοιχα παραλείπονται από τη γραμματική διατύπωση εργαζόμενοι σε επιχειρήσεις συνδεδεμένες με την εκδότρια εταιρεία.

- Το Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρείας με απόφασή του εκδίδει τα πιστοποιητικά δικαιώματος αγοράς μετοχών και κατά το μήνα Δεκέμβριο κάθε χρόνου εκδίδει μετοχές στους εργαζόμενους, που άσκησαν το δικαίωμά τους αυξάνοντας το κεφάλαιο της εταιρείας. Η κατά τα ανωτέρω αύξηση του κεφαλαίου **δεν αποτελεί**, σύμ-

φωνα με ρητή διάταξη του νόμου, **τροποποίηση του καταστατικού** και έτσι, δεν απαιτείται για κάθε αύξηση, σύγκληση της Γενικής Συνελεύσεως, σύνταξη ενημερωτικού φυλλαδίου κλπ

Αυτή είναι και η σημαντική διαφορά/πλεονέκτημα σε σύγκριση με το μέχρι σήμερα ισχύον καθεστώς.

ii) Φορολογική αντιμετώπιση του θέματος

Η μοναδική υποχρέωση από φορολογικής πλευράς είναι η καταβολή φόρου συγκεντρώσεως κεφαλαίων, με συντελεστή 1% στο ποσό που αυξάνεται κάθε φορά το μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας.

Με τις υπάρχουσες διατάξεις, είναι δυνατόν να τεθούν ερμηνευτικά θέματα φορολογίας εισοδήματος των εργαζομένων, στη διαφορά της τιμής κτήσεως και της χρηματιστηριακής αξίας της μετοχής κατά το χρόνο ασκήσεως του δικαιώματος αγοράς των μετοχών, αφού ο εργαζόμενος καταβάλει το ποσό που όρισε η Γενική Συνέλευση, καθώς επίσης και υπαγωγής της ανωτέρω διαφοράς σε ασφαλιστικές εισφορές. Τα θέματα φαίνεται να επιλύει σε εγκύκλιό του το Υπουργείο Οικονομικών (Πολ. 1185/1052114/10691/B0012/7.6.2000), στην οποία διευκρινίζεται ότι η υπεραξία, που προκύπτει στους εργαζόμενους κατά την άσκηση του δικαιώματος δεν αποτελεί εισόδημα υποκείμενο σε φορολογία. Επειδή όμως είναι πιθανή η έγερση αμφισβητήσεων, η από-

φαση της Γενικής Συνελεύσεως, θα πρέπει να μνημονεύει ρητά ότι το εν λόγω δικαίωμα χορηγείται ως αντάλλαγμα ή πάντως ως εξ αφορμής της σχέσεως εργασίας μεταξύ λήπτη και της εταιρείας, ώστε να αποφευχθεί τυχόν υποβολή της σε φόρο δωρεάς. Κατά τη γνώμη μου όμως και το σημείο αυτό χρήζει αρτιότερης νομοθετικής ρύθμισης, αφού ως γνωστόν η εγκύκλιος δεν έχει την ισχύ νόμου.

4. STOCK OPTIONS ΚΑΙ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Από την πλευρά του εργατικού δικαίου πρέπει να προσεχθούν ιδιαίτερα τα εξής:

- Με βάση τη συνταγματική αρχή της ισότητας στο πρόγραμμα των Stock Options πρέπει οι υπό διανομή μετοχές να λάβουν υπόψη τα επαγγελματικά και κοινωνικά κριτήρια μεταξύ των εργαζομένων για να μη θεωρηθεί ότι κάποιος με λιγότερα προσόντα λαμβάνει περισσότερες μετοχές από άλλους με περισσότερα.
- Στο πρόγραμμα των Stock Options το δικαίωμα προαίρεσης δεν πρέπει να δεσμεύει υπέρμετρα την ελευθερία μετακίνησης του εργαζομένου, γιατί έτσι, εκτός από τις επιπτώσεις από το εργατικό δίκαιο, θεωρείται νομολογιακά ότι υπάρχει και αθέμιτος ανταγωνισμός.

